

Priamy a nepriamy predmet v slovenčine a španielčine

Mária SPIŠIAKOVÁ

Ekonomická univerzita, Bratislava
maria.spisiakova@euba.sk

Recibido: Mayo de 2014

Aceptado: Enero de 2014

Resumé

V článku sa analyzujú ekvivalenty a rozdiely medzi priamym a nepriamym predmetom v španielčine a akuzatívom a datívom v slovenčine. Ďalej sa autorka snaží nájsť normy pre správne používanie zámen v datíve a akuzatíve v oboch jazykoch a sústreďuje sa na tretie osoby singuláru aj plurálu. Nakoniec sa vyvodí chyby a interferencie v používaní týchto zámen u slovensky hovoriacich.

Kľúčové slová: priamy a nepriamy predmet, akuzatív, datív, sloveso, španielčina, slovenčina.

El complemento directo y el complemento indirecto en eslovaco y en español

Resumen

El presente artículo analiza las equivalencias y diferencias entre el complemento directo e indirecto en español y el acusativo y dativo en eslovaco. A continuación intenta encontrar normas para el uso correcto de los pronombres de dativo y acusativo en los dos idiomas centrándose en el uso de los pronombres en las terceras personas del singular y plural. Al final deduce los errores e interferencias en el uso de estos pronombres en los hablantes eslovacos.

Palabras clave: complemento directo, complemento indirecto, acusativo, dativo, verbo, lengua española, lengua eslovaca.

The direct and indirect object in Slovak and Spanish

Abstract

This article analyzes the equivalences and differences between direct and indirect object in Spanish and accusative and dative in Slovak. The author tries to find rules for correct use of pronouns in dative and accusative in both languages, focusing on the use of pronouns in the third person singular and plural. At the end she deduces errors and interferences in the use of these pronouns by Slovak speakers.

Key words: direct object, indirect object, accusative, dative, verb, Spanish language, Slovak language.

Úvod

Používanie zámen s akuzatívom a datívom (*complemento directo* a *indirecto*, ďalej CD, CI) predstavuje jeden z najčastejších problémov vyplývajúcich z interferencií (spolu s používaním minulých časov) medzi slovenčinou a španielčinou.

Aby sme mohli správne použiť osobné zámená CD alebo CI, musíme vedieť rozlíšiť medzi CD a CI v španielčine. Ak správne identifikujeme CD alebo CI vo vete, nemali by sme mať problém použiť správne zámeno, pretože, ako ďalej uvidíme, pre CI sa používajú iné zámená ako pre CD.

Je treba ešte spomenúť, že v španielčine sa pohybujeme na syntaktickej rovine, zatiaľ čo v slovenčine sa jedná o kategóriu gramatickú.

Terminológia

Skôr ako sa dostaneme k problematike používania zámen a rozlišovania CD a CI v španielčine, objasníme si terminológiu, ktorá sa tiež v určitých aspektoch rozlišuje, hoci ide o tú istú gramatickú kategóriu.

Vieme, že španielčina zdedila kategórie datívu a akuzatívu z latinčiny, ale v súčasnosti chápe túto kategóriu skôr ako syntaktickú a preto tiež používa pomenovanie priamy a nepriamy predmet (CD, CI). Hoci španielčina nie je flexívny jazyk, osobné zámená si ako jediný slovný druh skloňovanie zachovali a skloňujú sa práve v datíve a akuzatíve, hoci v gramatike sa používa syntaktická terminológia: *pronombres de CD a CI* (zámená priameho a nepriameho predmetu). Ide práve o používanie zámen v datíve a akuzatíve, pričom CI (nepriamy predmet) obyčajne korešponduje so slovenským datívom a CD (priamy predmet) so slovenským akuzatívom. Práve tu dochádza k interferenciám, pretože nie vždy sa všetky slovesá viažu rovnako v obidvoch jazykoch s datívom alebo akuzatívom.

CD a CI sú v DRAE definované nasledovne:

Complemento directo. El que está exigido por el verbo y completa su significación al designar la entidad a la que afecta directamente la acción verbal. Se construye sin preposición o, en determinadas circunstancias, con la preposición a. [...] Puede sustituirse, y a veces coaparecer, con los pronombres átonos de acusativo, que en tercera persona adoptan las formas lo(s), la(s). (<http://www.rae.es/diccionario-panhispanico-de-dudas/terminos-linguisticos>)

Preklad¹:

Priamy predmet. Viaz sa na sloveso a dopĺňa jeho význam tým, že označuje predmet, ktorý je slovesným dejom priamo zasahovaný. Tvorí sa bez predložky alebo, v niektorých prípadoch, s predložkou a. [...] Môže sa nahradiť, a niekedy aj spolu objaviť s neprízvučnými zámenami v akuzatíve, ktoré v tretej osobe nadobúdajú formy lo(s), la(s).

Complemento indirecto. Complemento del verbo que, si es un nombre o un grupo nominal, va precedido siempre de la preposición a y puede sustituirse o coaparecer con los pronombres átonos de dativo, que en tercera persona adoptan las formas le, les. Según el significado del verbo al que complementa, puede designar al destinatario de la acción:

¹ Traducciones nuestras.

le hablé de ti a mi jefe; al que resulta beneficiado o perjudicado por ella: te he limpiado la casa o le han roto la bicicleta a mi hermano; al que experimenta la noción que el verbo denota: le cuesta pedir disculpas; o a la persona o cosa afectadas positiva o negativamente por las características de algo: los pantalones le están grandes.

(<http://www.rae.es/diccionario-panhispanico-de-dudas/terminos-linguisticos>)

Preklad:

Nepriamy predmet. Rozvíjajúci vetný člen slovesa, ktorý je vždy sprevádzaný predložkou a, ak ide o meno alebo mennú konštrukciu. Môže sa nahradiť alebo spolu objaviť s neprízvučnými zámenami v datíve, ktoré majú v tretích osobách formu *le, les*. Podľa významu slovesa, ktoré rozvíjajú, môže vyjadrovať príjemcu deja: *hovoril som o tebe šéfovi*; predmety, ktoré sú kladne alebo záporne dejom zasahované: *poupratoval som ti byt, môjmu bratovi zlomili bicykel*; predmet, na ktorý sa dej priamo vzťahuje: *stojí ho to veľa požiadať o prepáčenie*; alebo osoby a veci, ktoré sú zasiahnuté pozitívne alebo negatívne vlastnosťami niečoho: *nohavičky sú mu veľké*.

V *Morfológii slovenského jazyka* sa priamy a nepriamy predmet definuje nasledovne:

Priame predmety stoja po prechodných slovesách, t.j. po slovesách z intenčných typov *Otec nesie drevo, Brata zabilo*, a to samy (tzv. výlučné predmety), alebo v kombinácii s nepriamym predmetom (tzv. združené predmety). Priame predmety sa vyjadrujú prostým akuzatívom alebo syntakticky s ním rovnoznačnými inými pádmi, a to genitívom, napr. *dať chlapcom jabĺčka – dať chlapcom jabĺčok*, pri slovesách pohybu aj inštrumentálom, napr. *hádzat' sebou, mykať plecom*. Okrajovo sa priamy predmet vyjadruje aj predložkovým pádom: genitívom s predložkou, napr. *dať (chlapcom) z jabĺčok*, lokálom s predložkou po, napr. *dať (chlapcom) po jabĺčku*.

Nepriame predmety stoja jednak po prechodných slovesách ako druhá väzba, jednak pri slovesách z intenčného typu *školiť, ceniť*, napr. *grobianiť dakomu, gratulovať, papulovať...dakomu, susediť s dakým/s dačím, súťažiť, kontrastovať, kolidovať, hospodáriť/gazdovať s dačím*. (BAJZÍKOVÁ 1984: 103-104)

Môžeme vidieť, že pády v slovenčine nehrajú rozhodujúcu úlohu pri určení, či ide o priamy a nepriamy predmet. To, v akom páde je substantívum sa prejavuje na rozdelení predmetov podľa sémantických a zároveň gramatických vlastností, kde rozoznávame podľa Bajzíkovej päťoraké predmety: zásahový, výsledkový, cieľový (perspektívny), obsahový, vzťahový. Napr.:

Zásahový predmet je vždy vyjadrený akuzatívom (*štiepať drevo, prevážať tovar, farbiť obloky*). V datíve bývajú predmety cieľové (*vychovávať k dôslednosti, pohnúť k ľútosti*). (BAJZÍKOVÁ 1984: 104)

Z uvedeného môžeme vidieť, že nemôžeme nájsť presné ekvivalencie medzi priamym a nepriamym predmetom španielskym a slovenským.

Všimnime si teraz definície kategórie akuzatívu a datívu v španielčine:

Acusativo. En latín y otras lenguas, caso de la declinación en que se expresa el complemento directo, es decir, forma que en esas lenguas adoptan algunos elementos lingü-

ísticos, como el nombre o el pronombre, para desempeñar dicha función. En español, esta denominación se refiere, generalmente, a los pronombres personales átonos de tercera persona lo(s), la(s), que proceden de formas latinas de acusativo.

(<http://www.rae.es/diccionario-panhispanico-de-dudas/terminos-linguisticos>)

Preklad:

Akuzatív. V latinčine a v iných jazykoch, ohýbací pád, v ktorom sa vyjadruje priamy predmet, to znamená, forma, ktorú dostávajú v tých jazykoch určité jazykové jednotky, ako meno alebo zámeno, aby mohli plniť spomínanú funkciu. V španielčine sa toto pomenovanie vzťahuje obyčajne na neprízvučné zámená v tretej osobe lo(s), la(s), ktoré pochádzajú z latinských foriem akuzatívu.

Dativo. En latín y otras lenguas, caso de la declinación en que se expresa el complemento indirecto, es decir, forma que en esas lenguas adoptan algunos elementos lingüísticos, como el nombre o el pronombre, para desempeñar dicha función. En español se aplica generalmente al pronombre personal átono de tercera persona le(s), que procede de una forma latina de dativo.

(<http://www.rae.es/diccionario-panhispanico-de-dudas/terminos-linguisticos>)

Preklad:

Datív. V latinčine a v iných jazykoch, ohýbací pád, v ktorom sa vyjadruje nepriamy predmet, to znamená, forma, ktorú dostávajú v tých jazykoch určité jazykové jednotky, ako meno alebo zámeno, aby mohli plniť spomínanú funkciu. V španielčine sa toto pomenovanie aplikuje obyčajne na neprízvučné zámeno v tretej osobe le(s), ktoré pochádza z latinských foriem datívu.

Môžeme vidieť, že v španielskej terminológii zodpovedá akuzatív priamemu predmetu a datív nepriamemu predmetu.

Z tohto dôvodu budeme v našej práci používať označenie datív a akuzatív, zámena v datíve a akuzatíve alebo predmet v datíve a akuzatíve, pretože, ako ďalej uvidíme, pôjde aj v slovenčine takmer výlučne (okrem niektorých výnimiek) o substantíva v datíve a akuzatíve.

Zámená v datíve a akuzatíve

Osobné zámená v datíve a akuzatíve v španielčine:

1. <i>me</i>	<i>nos</i>
2. <i>te</i>	<i>os</i>
3. <i>le, la, lo, se</i>	<i>les, las, los</i>

Zodpovedajú slovenským zámenám:

1. <i>mi, ma</i>	<i>nám, nás</i>
2. <i>ti, ťa</i>	<i>vám, vás</i>
3. <i>mu, jej, ho, ju</i>	<i>im, ich</i>

V slovenčine je vyšší počet zámen, pretože, ako môžeme vidieť, v slovenčine rozoznávame datív a akuzatív vo všetkých osobách, zatiaľ čo v španielčine len v tretích. Preto sú to práve tretie osoby, ktoré spôsobujú problémy a pri ktorých dochádza k chybám v používaní španielskych zámen u slovensky hovoriacich. Vzhľadom k tomu, že v 1. a 2. osobe tak singuláru ako aj plurálu používa španielčina tie isté

zámená pre datív a akuzatív, slovensky hovoriaci s nimi nemá problém, keďže nemusí rozlišovať, či ide v španielčine o priamy alebo nepriamy predmet:

Me explica. (CI) = Vysvetľuje mi. (dativo)

Me ve. (CD) = Vidí ma. (acusativo)

Pri rozlišovaní priameho a nepriameho predmetu v španielčine si môžeme pomôcť nasledujúcim pravidlom:

CD (priamy predmet) v španielčine = akuzatív v slovenčine.

CI (nepriamy predmet) v španielčine = datív v slovenčine.

Tu si však musíme uvedomiť, že nie vždy toto pravidlo platí. V tretích osobách španielčina rozlišuje medzi datívom a akuzatívom a v prípade akuzatívu aj medzi mužským a ženským rodom aým a neživotným substantívom. Kvôli tomu sa stretávame s problémami pri používaní zámen v tretích osobách. Ďalším dôvodom je tiež trochu mátočné pravidlo v používaní *le* alebo *lo* v akuzatíve.

Mohli by sme vymedziť dva dôvody, kvôli ktorým dochádza k chybám v používaní osobných zámen v datíve a akuzatíve:

používanie *le*, *lo*, *la* v akuzatíve a iba zámena *le* v datíve.

nezhoda (interferencie) medzi CD (priamym predmetom) y CI (nepriamym predmetom) v španielčine s akuzatívom a datívom v slovenčine.

Používanie osobných zámen v akuzatíve, „leísmo“²

V tejto časti sme sa sústredili na používanie zámen v akuzatíve, keďže zámená v datíve nepredstavujú zmätok vzhľadom k tomu, že sa nerozlišuje ani rod ani životnosť a používa sa len zámeno *le(s)*.

V akuzatíve sa stretávame s dvojznačnosťou alebo s možnosťou používať zámeno *le* alebo *lo* pre mužské životné mená. Pýtame sa: Môžeme používať tieto zámená bez rozdielu alebo nie? Nesprávne používanie zámena *le* sa nazýva *leísmo*. Ale kedy v skutočnosti dochádza k *leísmo* pri životných mužských substantívach? Pozrime sa, čo hovoria španielske gramatiky:

1. *Diccionario de la RAE*, preguntas frecuentes (*Slovník Španielskej kráľovskej akadémie*, časté otázky):

Para usar adecuadamente los pronombres átonos de 3.^a persona *lo(s)*, *la(s)*, *le(s)* según la norma culta del español general, debe tenerse en cuenta, en primer lugar, la función sintáctica que desempeña el pronombre y, en segundo lugar, el género y el número gramatical de la palabra a la que se refiere. En el siguiente cuadro se muestra la distribución de formas y funciones de estos pronombres:

3 ^a persona		singular	plural
CD	masculino	<i>lo</i> (también <i>le</i> , cuando el referente es un hombre)*	Los
	femenino	la	Las
	neutro	lo	—
CI		<i>le</i>	<i>les</i>
		(o <i>se</i> ante otro pron. átono)	

² Nesprávne používanie zámena *le*.

*En el *Esbozo de una nueva gramática de la lengua española* (RAE, 1973) se condena el leísmo referido a cosa, pero se permite el referido a persona masculina singular; el leísmo plural siempre ha sido censurado por la Academia, ya que su baja incidencia desde los textos castellanos más antiguos atestigua que tampoco lo ha sancionado nunca mayoritariamente el uso de los hablantes cultos.

A continuación se expone de forma sucinta la norma que rige el empleo de estos pronombres:

Cuando el pronombre desempeña la función de **complemento directo**, deben usarse las formas **lo, los** para el masculino (singular y plural, respectivamente) y **la, las** para el femenino (singular y plural, respectivamente):

¿Has visto a Juan? Sí, lo vi ayer.

¿Has visto a Juan y a los niños? Sí, los he visto en el parque.

Compré la medicina y se la di sin que nadie me viera.

¿Has recogido a las niñas? Sí, las recogí antes de ir al taller.

[Dada la gran extensión en el uso de los hablantes cultos de ciertas zonas de España de la forma *le* cuando el referente es un hombre, se admite, únicamente para el masculino singular, el uso de *le* en función de complemento directo de persona: *¿Has visto a Jorge? Sí, le vi ayer en el parque.*] (<http://www.rae.es/consultas-linguisticas/preguntas-frecuentes>)

Preklad:

Pre správne používanie neprízvučných zámen v tretích osobách *lo(s)*, *la(s)*, *le(s)* podľa spisovnej normy je treba mať na pamäti, na 1. mieste syntaktickú funkciu zámena a na 2. mieste gramatický rod a číslo substantíva, ktoré nahrádza. V nasledujúcej tabuľke vidíme formy a funkcie týchto zámen:

3. osoba		Singulár	Plurál
CD (priamy predmet)	maskulínium	Lo (tiež le , ak je predmetom muž)*	Los
	femenínium	La	Las
	neutrum	Lo	—
CI (nepriamy predmet)		Le	les
		(alebo se pred iným neprízvučným zámenom)	

*V *Esbozo de una nueva gramática de la lengua española* (RAE, 1973) (*Náčrt novej španielskej gramatiky*) sa považuje za leísmo používanie *le* na veci, ale pripúšťa používanie *le* pre osoby v mužskom rode v singulári, leísmo v pluráli bolo vždy podľa RAE nespisovné, pretože jeho výskyt v najstarších textoch v kastíľčine je zriedkavý. Zároveň tým môžeme vysloviť normu, ktorá upravuje používanie týchto zámen:

Ak zámeno plní funkciu priameho predmetu, používajú sa zámená **lo, los** pre mužský rod (singulár aj plural) a **la, las** pre ženský rod (singulár aj plural):

¿Has visto a Juan? Sí, lo vi ayer. (Videl si včera Juana? Áno, videl som ho včera.)

¿Has visto a Juan y a los niños? Sí, los he visto en el parque. (Videl si včera Juana a deti? Áno videl som ich v parku.)

Compré la medicina y se la di sin que nadie me viera. (Kúpil som medicínu a dal som mu

ju tak, aby ma nikto nevidel.)

¿Has recogido a las niñas? Sí, **las** recogí antes de ir al taller. (Výzdvihol si dievčatá? Áno, vyzdvihol som **ich** včera pred odchodom do dielne.)

[Z dôvodu rozšíreného používania zámene *le* pre mužské životné mená vzdelanými hovoriacimi v určitých častiach Španielska, sa pripúšťa pre singulár maskulína používanie zámene *le* vo funkcii priameho predmetu: ¿Has visto a Jorge? Sí, **le** vi ayer en el parque. (Videl si Jorgeho? Áno, videl som **ho** v parku.)]

2. Diccionario panhispánico de dudas (Panhispánsky slovník pochybností):

LEÍSMO. Es el uso impropio de *le(s)* en función de complemento directo, en lugar de *lo* (para el masculino singular o neutro), *los* (para el masculino plural) [...] Por tanto, son casos de leísmo usos como los siguientes, en los que *le* funciona como complemento directo: «Era Huayna Cápac, según dicen muchos indios que **LE** vieron y conocieron, de no muy gran cuerpo» (Salvador Ecuador [Ec. 1994]); «Los romanos [...] solían cocinar**LE** [el cerdo] entero» (VV. AA. Matanza [Esp. 1982]). Debido a su extensión entre hablantes cultos y escritores de prestigio, se admite el uso de *le* en lugar de *lo* en función de complemento directo cuando el referente es una persona de sexo masculino «Tu padre no era feliz. [...] Nunca **LE** vi alegre» (TBallester Filomeno [Esp. 1988]). Sin embargo, el uso de *les* por *los* cuando el referente es plural, aunque no carece de ejemplos literarios, no está tan extendido como cuando el referente es singular, por lo que se desaconseja en el habla culta: «Casi nunca **LES** vi con chicas» (Vistazo [Ec.] 3.4.97). (<http://lema.rae.es/dpd/?key=leísmo>)

Preklad:

LEÍSMO. Je nesprávne používanie zámen *le(s)* namiesto *lo* alebo *los* vo funkcii priameho predmetu (pre mužský rod v singulári a pluráli alebo pre neutrum) [...] Za leísmo sa považujú nasledujúce prípady, v ktorých *le* funguje ako priamy predmet: «Era Huayna Cápac, según dicen muchos indios que **LE** vieron y conocieron, de no muy gran cuerpo» (Salvador Ecuador [Ec. 1994]) (Huayna Cápac bol, podľa toho, čo hovorila indiáni, ktorí **HO** videli a poznali) ; «Los romanos [...] solían cocinar**LE** [el cerdo] entero» (Rimania **HO** (prasa) zvykli robiť celé) (VV. AA. Matanza [Esp. 1982]).

3. Nueva gramática de la lengua española (Nová gramatika španielskeho jazyka) predstavuje širokú škálu osobných zámen, z ktorých vyberáme nasledovné:

Acusativo singular:	lo (Eso no lo necesito. Nepotrebujem to.) la (Trae la carpeta y dámela. Dones tašku a daj mi ju.)
Acusativo plural:	los (A esos ni los nombres. Tých ani nespomínaj.) las (Estas notas ya las he leído. Už si ich čítal, tie poznámky.)
Dativo singular:	le (Le presté mi bicicleta. Požičal som mu/jej bicykel.)
Dativo plural:	les (Les ofrezco mi casa. Ponúkam im môj dom.)

(Nueva gramática de la lengua española, 2010: 300)

Čo sa týka fenoménu *leísmo*, *Nová gramatika* spomína tri typy chýb, z ktorých nás zaujíma *leísmo* v prípade mužských životných substantív:

Leísmo de persona masculino: uso del pronombre le como acusativo con sustantivos masculinos de persona: A Mario le premiaron en el colegio. (Nueva gramática de la lengua española, 2010: 315)

Preklad:

Leísmo pri mužských životných substantívach: používanie zámena le v akuzatíve pri mužských životných menách: A Mario le premiaron en el colegio. (Odmenili ho v škole.)

4. *Gramática descriptiva de la lengua española* (Opisná gramatika španielskeho jazyka) ponúka nasledujúcu tabuľku:

ACUSATIVO DATIVO

1s. me

2s. te

3s. lo/la le

1p. Nos

2p. os

3p. los/las les

(*Gramática descriptiva de la lengua española* 1, 2000: 1221)

O *leísmo* sa v nej hovorí nasledovne:

La gramática normativa entiende por *leísmo* el uso de la forma *le* en lugar de *lo* (o excepcionalmente, *la*) como pronombre para referirse al complemento directo: ¿Conoces a Juan? Sí, le conozco hace tiempo. (*Gramática descriptiva de la lengua española* 1, 2000: 1319)

Preklad:

Normatívna gramatika pokladá za *leísmo* používanie formy *le* namiesto *lo* (výnimočne *la*) ako zámeno pre priamy predmet: ¿Conoces a Juan? Sí, le conozco hace tiempo. (Poznáš Juana? Áno poznám ho už dlho.)

Analýzovali sme štyri normatívne gramatiky, z ktorých dve (DRAE a DPD de la RAE) pripúšťajú používanie zámena *le* pre podstatné mená životné mužského rodu, hoci odporúčajú používať zámeno *lo*. *Nueva gramática* a *Gramática descriptiva* považujú za *leísmo* používanie zámena *le* pre mužské životné substantíva v akuzatíve. Ani jedna z analyzovaných gramatík nepripúšťa používanie *les* pre mužské substantíva v akuzatíve plurálu. Z uvedeného vyplýva, že môžeme používanie zámen v akuzatíve a datíve v španielčine zjednodušiť nasledovne:

akuzatív: lo, la, los, las

datív: le, les

Je však treba pripomenúť, že ešte vždy sa môžeme stretnúť s používaním zámena *le* v akuzatíve, predovšetkým v určitých častiach Španielska (v Latinskej Amerike sa leísmo takmer nevyskytuje) a tiež v mnohých učebniciach španielčiny.

Interferencie a problémové slovesá

Keď už vieme správne používať zámena *le* pre CI (nepriamy predmet) a *lo, la* pre CD (priamy predmet), je potrebné vedieť rozlíšiť datív a akuzatív vo vete. Spomínali sme, že obyčajne sa CI zhoduje so slovenským datívom a CD s akuzatívom, napríklad:

CI = datív:	<i>le explico = jemu/jej vysvetľujem</i> <i>le compro = jemu/jej kupujem</i> <i>les doy = im dávame</i>
CD = akuzatív:	<i>lo/la veo = jeho/ju vidím</i> <i>lo compro = to kupujem</i> <i>los/las espero = ich čakám</i>

Nie vždy sa však tieto kategórie v slovenčine a španielčine zhodujú. Medzi najpoužívanejšie slovesá, ktoré sú v slovenčine v datíve a v španielčine v akuzatíve patria slovesá *doler, interesar, robar*:

<i>le duele (CI)</i>	→ <i>ju/jeho bolí (akuzatív)</i>
<i>le interesa (CI)</i>	→ <i>ju/jeho zaujíma (akuzatív)</i>
<i>le robaron (CI)</i>	→ <i>ju/jeho okradli (akuzatív)</i>

A naopak, slovesá, ktoré sú v španielčine v akuzatíve a v slovenčine v datíve:

<i>lo/la llama (CD)</i>	→ <i>jej/jemu volá (datív)</i> ³
<i>lo/la ayuda (CD)</i>	→ <i>jej/jemu pomáha (datív)</i>

Je viac slovies, ktoré môžu byť problematické pri používaní zámen v datíve alebo akuzatíve, pretože sa môžu buď viazať s obidvoma pádmi, pričom menia alebo modifikujú význam alebo sa viažu s rozdielnymi pádmi v každom jazyku. Táto väzba závisí od viacerých faktorov, akými sú napr. subkategoriálne črty (životnosť, rod, atď.):

ŠPANIELČINA	SLOVENČINA
informar a alguien de algo (A) → <i>La informaron de la presencia...</i>	<i>Informovali ju o prítomnosti... (A)</i>
informar algo a alguien (D) → <i>Le informaron que...</i>	<i>Oznámili jej, že (D)</i>
avisar a alguien de algo (A) → <i>La avisaron del peligro.</i>	<i>Oboznámili ju o nebezpečenstve (A)/ Oznámili jej nebezpečenstvo (D)</i>

³ V niektorých oblastiach Španielska alebo Latinskej Ameriky sa používa sloveso *llamar* (telefonovať) s datívom *le llamo*, hoci tento úzus ešte nie je akceptovaný akadémiou.

avisar algo a alguien (D) →

*Le avisaron que...**Oznámili jej, že ... (D)*molestar, cansar, asustar, afectar,
divertir + životné (A) →*La molestó (el señor a mi hija).**Obťažoval/ unavil/ vyľakal ju. (A)*

molestar, cansar, asustar + neživotné (D) →

*Le molestó el ruido (a mi hija).**Vadil jej hluk. (D) Unavil ju hluk. (A)
Vyľakal ju hluk. (A)*

besar, pinchar, acariciar + životné (A) →

*La besó (a Alicia) en la frente.**Pobozkal/ popichal/
pohladkal ju po/na čele. (A)*

besar, pinchar, acariciar, lavar + neživotné (D) →

*Le besó (a Alicia) la cara.**Pobozkal/ popichal/ pohladkal/
umyl jej tvár. (D)*

esperar + životné (A) →

*La estuve esperando (a mi amiga).**Čakala som ju. (A)*

esperar + neživotné (D) →

*Le espera una noche larga (a mi amiga).**Čaká ju dlhá noc. (A)*

comprender, entender (A) →

*No la comprendo (a mi prima) por qué lo hace.**Nechápem ju. (A)*

comprender, entender algo a alguien (D) →

*No le comprendo (a mi prima) lo que dice.**Nerozumiem jej, čo hovorí. (D)*robar a alguien (A) → *A mi hija me la robaron.**Ukradli mi ju, moju dcéru. (A)*

robar algo a alguien (D) →

*A mi madre le robaron el bolso.**A mi madre le robaron. → neprechodné**Ukradli jej kabelku. (D)***Okradli ju. (A) → prechodné** abrir (A) →*A mi madre la abrieron (operaron).**Otvorili ju (operovali). (A)*

abrir algo a alguien (D) →

*A mi madre le abrieron la puerta.**Otvorili jej dvere. (D)*tirar (A) → *A mi madre la tiraron al suelo.**Hodili ju na zem. (A)*

tirar (D /disparar/) →

*A mi madre le tiraron por la espalda.**Strelili jej do chrbta. (D)*dejar (A) → *No la dejé salir a mi hija.**Nenechal som ju ísť von. (A)
Nedovolil som jej. (D)*dejar (D) → *No le dejé el coche.**Nepožičal som jej auto. (D)*

mentir (D) → <i>No le mientas a tu profesora.</i>	<i>Neklam jej. (D); Neklam ju. (A)</i>
engañar (A) → <i>No la engañes a tu profesora.</i>	<i>Neklam ju. (A)</i>
tomar el pelo (D) → <i>Le tomaron el pelo.</i>	<i>VYSTRELILI SI Z NEJ. (G)</i>
prender el fuego (D) → <i>Le prendieron el fuego.</i>	<i>Zapálili ju. (A)</i>
echar un vistazo (D) → <i>Le echo un vistazo.</i>	<i>Mrknem sa na ňu. (A)</i>
sacar el brillo a algo (D) → <i>Le he sacado brillo al mueble.</i>	<i>Vyleštila som ho. (A)</i>
hacer añicos/hacer polvo (A) → <i>Tiró el jarrón y lo hizo añicos.</i>	<i>Rozbil ho na kúsky. (A)</i>
pegar (D /dar golpe/) → <i>Le pegó una paliza.</i>	<i>Dal jej nakladačku. (CI); Zbil ju. (CD)</i>
pegar a alguien (A) → <i>La pegaba mucho.</i>	<i>Bijával ju veľa. (A)</i>
saludar a alguien (A) → <i>La saluda y le dice...</i>	<i>Zdraví ju. (A)</i>
saludar (D zdvorilostné) → <i>Le saluda atentamente...</i>	<i>Zdraví vás. (A)</i>
pedir algo (A) → <i>La pedí (una transferencia).</i>	<i>Žiadal som o ňu. (A)</i>
pedirle algo a alguien (D) → <i>Le pedí que viniera.</i>	<i>Požiadaval som ju, aby prišla. (A)</i>
encantar a alguien (A /emocionar/) → <i>Todo la encantaba.</i>	<i>Všetko ju nadchýňalo/očarúvalo. (CD)</i>
encantar a alguien (D /gustar/) → <i>Le encantan los libros.</i>	<i>Páčia sa jej knihy. (D)</i> <i>Nadchýňajú ju knihy. (A)</i>
tener manía a algo/alguien (D) → <i>Le tengo manía a esa chica.</i>	<i>Nemám ju rada. (A)</i>
tener a alguien (A) → <i>La tengo en casa con fiebre.</i>	<i>Mám ju doma s horúčkou. (A)</i>
tocar algo (A) → <i>Toca la guitarra.</i>	<i>HRÁ NA GITARE. (L)</i>
tocar algo a alguien (D) → <i>Le ha tocado la lotería.</i> <i>Le ha tocado la cara.</i> <i>La tocó.</i>	<i>ONA VYHRALA V LOTÉRII. (N)</i> <i>DOTKOL SA JEJ TVÁRE. (G)</i> <i>DOTKOL SA JEJ. (G)</i>

Neosobné slovesá so *se* (D /mužský/) →
Se le considera el mejor actor.

Považujú ho za najlepšieho herca. (A)

Neosobné slovesá so *se* (A /ženský/) →
Se la considera la mejor actriz.

Považujú ju za najlepšiu herečku. (A)

Nie je jednoduché vyvodiť jednoduchý záver alebo jasné pravidlo na používanie zámen v datíve alebo akuzatíve v španielčine. Uvedené príklady v tabuľke sme rozlíšili nasledovne: hrubo zdôraznené sú prípady, keď je v jednom jazyku použitý datív a v druhom akuzatív alebo naopak, a kapitálkami sú príklady, keď je v slovenčine použitý iný pád ako datív alebo akuzatív. V tabuľke sme mohli vidieť, že používanie datívu alebo akuzatívu závisí od toho, či viazaný predmet je životný alebo neživotný (*molestar, afectar, asustar, ofender, perjudicar, esperar, besar, acariciar*), mužského alebo ženského rodu (*neosobné slovesá*), či je sloveso viacvýznamové (*tener, pegar, tirar, abrir, tocar, encantar, dejar*), prechodné (*robar, entender*), či vyjadruje zdvorilosť (*saludar*), či je časťou ustálenej konštrukcie (*prender el fuego, sacar el brillo, hacer añicos, tomar el pelo*), atď.

Čo sa týka ekvivalencií v slovenčine, používanie datívu alebo akuzatívu závisí mnohokrát od toho, ako sloveso preložíme alebo od toho, či má španielske sloveso dva ekvivalenty v slovenčine, kde jeden viaže akuzatív a druhy datív (*ukradnúť – okradnúť, oznámiť – informovať, nechať – dovoliť*). Sú slovesá, ktoré sa viažu v slovenčine naopak ako v španielčine (*doler, llamar, molestar, asustar*), slovesá, ktoré môžu viazať obidva pády (*klamať niekomu/ niekoho*), ustálené výrazy, ktoré sa prekladajú odlišne (*prender el fuego, tomar el pelo*), slovesá, ktoré viažu iné pády ako akuzatív a datív (*dotknúť sa, vyhrať, hrať na niečom*) a v slovenčine neexistujú slovesá, ktoré rozlišujú medzi ženským a mužským rodom substantíva na používanie datívu alebo akuzatívu.

Záver

Našu analýzu môžeme na záver zhrnúť do nasledujúcich bodov:

1. Uprednostňuje sa používanie *le* pre CI (datív) a forma *lo* pre CD (akuzatív).
2. Vo všeobecnosti sa zhoduje španielsky CI so slovenským datívom a španielsky CD so slovenským akuzatívom.
3. Existujú slovesá, ktoré sa v španielčine viažu s datívom a v slovenčine s akuzatívom alebo naopak (*doler, interesar, robar, llamar, ayudar*). Pri týchto slovesách dochádza k interferenciám.
4. Existujú slovesá v španielčine, ktoré sa viažu aj s datívom aj s akuzatívom v závislosti od viacerých faktorov (životné/neživotné substantívum, substantívum v ženskom/mužskom rode, sloveso prechodné/neprechodné, polysémantické, neosobné, sloveso ako súčasť ustálenej konštrukcie alebo zdvorilostnej formulky).
5. Slovesá, ktoré môžu spôsobovať váhanie v španielčine, môžu v slovenčine buď viazať predmet v tom istom páde ako v španielčine (*informovať ju, oznámiť*

jej, pobožkať ju, pobožkať jej čelo) alebo sa môžu preložiť takým spôsobom, aby viazali predmet v rovnakom páde (*klamať jej – klamať ju, ukradnúť jej – okradnúť ju, páčiť sa jej – nadchýnať ju, oznámiť jej – oboznámiť ju, vadil jej – unavil ju, nerozumiem jej – nechápem ju, zbil ju – dal jej nakladačku, dovoliť jej – nechať ju*) alebo viažu predmet v opačnom páde (*le asusta – ľaká ju, le espera una noche – čaká ju noc, prenderle el fuego – zapáliť ju, echarle un vistazo – mrknúť sa na ňu, sacarle el brillo – vyleštiť ju, pedirle que venga – požiadať ju, tenerle manía – nemať ju rada, se le considera – považujú ho*).

6. Sú slovesá, ktoré v slovenčine viažu iný pád ako akuzatív alebo datív (*tomarle el pelo – vystreliť si z nej, tocar algo – hrať na niečom, tocarle en la lotería – vyhrať v lotérii, tocarle – dotknúť sa jej*).

7. Chyby, ktorých sa dopúšťajú slovensky hovoriaci vyplývajú z vyššie uvedených dôvodov, napríklad:

a. Používanie *les* pre životný akuzatív plurálu zapríčinené analógiou v singulári (*le veo – les veo**).

b. Používanie *le* pre akuzatív v ženskom rode pod vplyvom používania *le* v datíve pre všetky rody (*les espero* a las chicas*).

c. Rozlišovanie *le, la* v datíve kvôli rozlišovaniu rodu v akuzatíve a tým chybné používanie *la* v datíve CI (*la* digo*).

d. Chybné používanie zámen v datíve pre akuzatív a naopak pri určitých slovesách kvôli interferenciám zo slovenčiny (*doler, llamar, ayudar, pedir, etc.*) alebo kvôli ambivalentným španielskym slovesám, ktoré môžu viazať aj datív aj akuzatív v závislosti od faktorov spomínaných vyššie.

Referencias bibliográficas

- ALARCOS LLORACH, E. (2006): *Gramática de la lengua española*, RAE – Espasa Calpe, Madrid.
- ALONSO RAYA, R. (2005): *Gramática básica del estudiante de español*, Difusión, Barcelona.
- AUROVÁ, M. (2007): „Construcciones impersonales españolas en el lenguaje jurídico-administrativo“. In: Hokrová, Z., Machurková, K. et al. (eds.), *Profilingua 2007. Sborník příspěvků z konference*, Západočeská univerzita v Plzni, pp. 456-465.
- BAJZÍKOVÁ, E., ORAVEC J., FURDÍK, J. (1984): *Súčasný slovenský jazyk. Morfológia*, SPN, Bratislava.
- BAJZÍKOVÁ, E., ORAVEC, J. (1986): *Súčasný spisovný slovenský jazyk. Syntax*, SPN, Bratislava.
- BOSQUE MUÑOZ, I., DEMONTE BARRETO, V. (2000): *Gramática descriptiva de la lengua española*, RAE – Espasa Calpe, Madrid.
- BORREGO NIETO, J., DI TULLIO, A. (2010): *Nueva gramática de la lengua española*, RAE – Espasa Libros, Madrid.

- CERROLAZA GILI, Ó. (2011): *Diccionario práctico de gramática*, Edelsa, Madrid.
- CANO VARELA, D. P. (2001): „Algunas observaciones sobre el español de Colombia“. In: *III Coloquio Internacional. Tendencias y posibilidades de la hispanística actual*, AnaPress, Bratislava, pp. 169-176.
- DPD (2005): *Diccionario panhispánico de dudas*.
<http://www.rae.es/recursos/diccionarios/dpd>
- DRAE (2014): *Diccionario de la lengua española*, 23ª edición.
<http://www.rae.es/recursos/diccionarios/drae>
- GÓMEZ TORREGO, L. (2011): *Análisis morfológico. Teoría y práctica*, Ediciones SM, Madrid.
- GÓMEZ TORREGO, L. (2009): *Hablar y escribir correctamente II. Gramática normativa del español actual*, Arco/Libros, Madrid.
- GÓMEZ TORREGO, L. (2011): *Gramática didáctica del español*, Ediciones SM, Madrid.
- GÓMEZ-PABLOS, B. (2002): „El español neutro: problemas y soluciones“. In: Sánchez Corrales, V. M. (ed.), *Actas del XIII Congreso ALFAL 18-23 de febrero 2002*, San José de Costa Rica (CD-rom).
- HERNÁNDEZ ALONSO, C. (1973): *Gramática funcional del español*, Gredos, Madrid.
- KRAJČOVIČ, R. (1988): *Vývin slovenského jazyka a dialektológia*, SPN, Bratislava.
- MATTE BON, F. (2006): *Gramática comunicativa del español*, Edelsa, Madrid.
- MISTRÍK, J. (1988): *Moderná slovenčina*, SPN, Bratislava.
- PAULINY, E. (1981): *Slovenská gramatika*, SPN, Bratislava.
- PAVLOVIČ, J. (2012): *Syntax slovenského jazyka I*.
<http://pdf.truni.sk/e-ucebnice/pavlovic/syntax-1>
- SECO, M. (2004): *Gramática esencial del español*, Espasa Calpe., Madrid.